

SVERIGE och robotkriget

DN 8/2 49:

VID KRIGETS SLUT var Hitlers vedergällningsvapen, V1 och V2, de enda praktiskt användbara strategiska robotvapnen för anfall mot mål på stora avstånd. Taktiskt användes många olika typer av samtliga stormakter. Vid sin framryckning i Ryssland fann tyskarna sålunda lager av ryska robotvapen, främst raketbomber av ett 10-tal olika konstruktioner, vilka av någon anledning icke tagits i bruk, men var avancerade nog att slå även de tyska teknikerna med häpnad. Ryssarnas och de västallierades ståndpunkt torde vid denna tidpunkt kunna jämföras, men ingendera hade någon motsvarighet till tyskarnas strategiska robotvapen.

V1 och V2 hade vid krigsslutet en lastförmåga av ca 1.000 kg sprängladdning. Deras räckvidd var 300—350 km, vilket ungefär motsvarar avståndet från Visby till Gävle eller Halmstad. Spridningen var av storleksordningen 0,5—3 proc. av skjutavståndet, dvs. upp till 10 km. Av antalet avskjutna V1 torde ca 25 proc. icke ha fungerat tillfredsställande. För V2 torde motsvarande antal röra sig om 50 proc. Tyska experter uppger dock att de senaste versionerna av V2 hade en funktionssäkerhet av 80 proc.

Av kaptenen vid flygvapnet ÅKE MANGÅRD

V1 var ett robotflygplan med en maximal fart av 650 km/tim. Det opererade normalt på låga höjder.

V2 var en robotprojektil, främdriven av en raketmotor, som utvecklade den enorma effekten av 600.000 hk. Roboten nådde en maximal fart av 5.000 km/tim., och dess topphöjd låg mellan 80 och 100 km.

Såväl de västallierade som Sovjetunionen har efter kriget tillgodogjort sig de tyska erfarenheterna. Sovjet har i sin hand den tyska arméns försöksanstalt vid Peenemünde, Luftwaffes vid Trauen och den ofantliga underjordiska fabriken vid Nordhausen, som sysselsatte 30.000 arbetare och under kriget producerade sammanlagt 12.000 st. V2. Man måste förutsätta att båda sidorna byggt vidare på tyskarnas resultat. Läget i dag är omöjligt att med säkerhet fastställa. Det synes dock motiverat att räkna med en lastförmåga på 1 till 1,5 ton, en räckvidd om ca 400 km, en precision som motsvarar ca 1 proc. av skjutavståndet samt ökad funktionssäkerhet. Siffrorna visar att robotvapnen på stora skjutavstånd

Cirkelbågarna anger från vilka områden Sveriges större städer kan beskötas med robotvapen med 400 km räckvidd.

fortfarande endast lämpar sig för anfall mot vidsträckt mål. Man kan emellertid tänka sig att delvis lösa precisionen problemet "bakvägen" genom att minska precisionens betydelse. Detta kan endast ske genom att den medförda lasten ges ökat verkningsområde. Här anmäler sig genast atombomben. De mot Hiroshima och Nagasaki fällda exemplaren torde ha vägt mellan 4 och 5 ton. Utvecklingen går mot effektivare och lättare bomber.

Någon gång kommer ökningen av robotvapnens lastkapacitet och minskningen av atombombens vikt att mötas. Om en krigförande anser att den beräknade verkan motsvarar framställningskostnaderna för atombomben, kan man vänta att den också sänds i väg med robot. För närvarande torde så inte vara fallet.

Av bifogade karta framgår från vilka områden Sveriges större städer skulle kunna beskjutas med robotvapen av 400 km räckvidd.

Hur ter sig våra försvarsmöjligheter mot ett robotanfall, och hur kan vi själva utnyttja dessa strategiska robotvapen i försvaret? — Robotvapen av V1-typ är enkla att konstruera och billiga att producera. De är ett typiskt massvapen. I ett robotkrig kan man därför förutsetta att en motståndare i första hand försöker bryta vår försvarsvilja genom massinsats av denna robottyp. V1 kan bekämpas med det konventionella luftförsvarets medel, jakt- och luftvärn. Engelsmännen utnyttjade dessutom ballongspärar, vilka visade sig vara effektiva. Mot slutet av den tyska 80-dagars V1-offensiven mot London kunde försvaret förstöra ca 70 proc. av de anfallande V1-orna.

Strävan bör vara att genom aktivt och passivt försvar tvinga motståndaren över på den kostsammare V2-linjen.

Det bästa försvaret är likväl att anfalla de försöksanstalter och industrier som konstruerar och producerar V-vapnen och de framskjutna baser och styrstationer som eventuellt erfordras för deras insättande. Detta är dessutom det hittills enda verksamma motmedlet mot robotar av V2-typ. Baserna och styrstationerna är lämpliga mål för våra attackförband, men industrierna torde med säkerhet kunna nås endast av strategiskt bombflyg.

På grund av för stor spridning kan V-vapnen icke ersätta attackflyget vid anfall mot små mål. Ej heller kan det strategiska bombflyget i dag ersättas med robotar, då dessa har för liten räckvidd.

Ett gott komplement till attackflyget utgör likväl V-vapnen vid bekämpningen av invasionshamnar och liknande mål,

där stora anhopningar av trupper och materiel måste äga rum. Om vi kompletterar kartan ovan med en cirkel om 400 km radie med Visby som centrum, finner vi att Skageraks, Kattgatts och Östersjöns kuster — med undantag för Finska vikens innersta del — kan täckas av robotar, som utskjuts från svenskt territorium. En total spridning av 4 km (1 proc. av 400 km) måste mot en invasionshamn anses vara ett relativt gynnsamt värde. Vetskapen om att Sverige disponerade V-vapen — genom egen produktion eller allierad hjälp — borde effektivt avkyla lusten att försöka en kustinvasion med hamnar vid ovannämnda vattenområden såsom baser. Därmed har man också avsevärt minskat risken för större strategiska luftlandsättningar, eftersom dessa ännu en tid måste anses beroende av land- eller sjötransporter för att klara underhållet på längre sikt. Kuppföretag luftledes är givetvis icke uteslutna.

Taktiskt kan robotar användas i luftförsvaret som luftvärn, dvs. startas från marken (eventuellt fartyg) mot anfallande flygplan eller robotar. Roboten har större utvecklingsmöjligheter än automatkanon- och kanonluftvärnet när det gäller att nå precision på stora avstånd. Den kan också medföra en avsevärt större sprängladdning, vilket till en viss grad ökar verkan.

Efter kriget har utvecklingen av luftvärnsrobotar, som påbörjades av tyskarna, fortsatt av segrarmakterna.

Utvecklingen pekar kanske här på en möjlighet att både effektivisera och förbilliga luftförsvaret. Att ersätta jaktflyget med robotar är dock för närvarande icke aktuellt. Ännu behärskar man inte helt luftvärnsrobotarnas problem. De växande farterna kan likväl så småningom göra det nödvändigt att ersätta det förarstyrda flygplanet med roboten. Jaktplanet har dock alltså många företräden framför roboten.

En annan form av robotar i luftförsvaret är den flygplanburna roboten för anfall mot flygplanmål, jaktroboten.

Jaktrobotarnas fördelar framför luftvärnsrobotarna ligger bl. a. i att de kan göras lättare, eftersom de förs upp till an-

fallshöjden av moderflygplanet. Jaktroboten har därtill moderflygplanets fart i startögonblicket.

Robotar kan även utnyttjas taktiskt mot sjö- och markmål. De kan antingen föras fram av moderflygplan eller startas från marken eller fartyg. Av flygplanburna attackrobotar har under och efter kriget vuxit fram en rikhaltig flora. En primitiv amerikansk typ, en vanlig 500 eller 1.000 kg bomb, försedd med sidstyrning, användes redan under kriget på olika krigsskådeplatser företrädesvis mot järnvägs- och landsvägsbroar. Ett flygplan med sådana bomber motsvarade i effektivitet fyra flygplan med vanliga bomber.

Attackrobotens fördel framför andra attackflygets vapen är att den kan lösas medan moderflygplanet ännu befinner sig utanför räckvidden av målets luftvärn och likväl ha god precision och verkan. Attackroboten torde bli ett framträdande vapen, särskilt mot sjö- och luftmål, i ett eventuellt kommande krig, och en stark utveckling av detta vapen är trolig.

Kan inte robotar ersätta även själva attackplanen? — Mot små mål på stora avstånd går det inte av precisionsskäl. Men mot fartygsmål i samband med en kustinvasion, personal- och materielanhopningar i invasionsbrohuvuden o. dyl.? Det beror helt och hållet på vilken räckvidd, precision och verkan man kan räkna med. Något dylikt vapen insattes icke under kriget. Utvecklingen efteråt på detta område är föga känd. Detta hindrar icke att problemet kan komma att lösas.

Mot fartygsmål torde man med en kustförsvarsrobot kunna påräkna hygglig precision genom en kombination av fjärr- och självstyrning. Som kustartilleri med ökad räckvidd och precision torde dylika robotar bli användbara. Men vill man ta upp kampen mot en invasionsflotta så tidigt som möjligt, måste fortfarande förarstyrda flygplan insättas, helst försedda med attackrobotar.

Kustförsvarsroboten kan för närvarande icke heller ersätta krigsfartyget. Fartygets värsta konkurrent i invasionsförsvaret är tills vidare icke roboten utan det förarstyrda flygplanet.